

Hoofdstuk 1

Mocht Anne denken dat ik uit pure dankbaarheid haar geklets aan wil horen omdat ze mij uit het bejaardenparadijs heeft opgehaald, dan heeft ze het mis. Als ze even haar waffel hield dan kon ze mij horen grommen. Bovendien zou mijn dochter nu toch wel moeten weten dat als er ook maar een zuchtje wind is en wij buiten zitten haar oude moeder de oren te veel in moet spannen. Vroeger hoorde ik alles. Het geritsel van elk blad, het oplichten van de deksel van de koektrommel, al deden ze nog zo stiekem. Ik hoorde ze door het huis sluipen als ze te laat thuiskwamen, elke trede van de trap naar boven kraken. Ik ving zelfs op wat ze elkaar toefluisterden. Mijn oren altijd op scherp. Daarom zijn ze nu uitgeput.

Het kost mij tegenwoordig steeds minder moeite om mij af te sluiten voor een wereld die de mijne niet meer is. De slak die vanonder het klimopgebladerte zijn slijmerige spoor trekt zorgt voor een welkome afleiding. Geboeid kijk ik toe hoe hij traag op mijn rolstoel afkoerst. Zou het beest er enige notie van hebben dat als hij zich vastklampt aan de wielen, hij met huis en al verpletterd wordt wanneer Anne mij wegrijdt. Krakend zal er een einde komen aan de lange weg die hij heeft afgelegd. Nadat dikke blauwe vliegen zich tegoed hebben gedaan aan het kadaver is al-

leen het spoor dat hij achter heeft gelaten op de steentjes van het terras zichtbaar. Na een regenbuitje is ook dat weggespoeld.

De sporen die ik achter mij heb gelaten zijn zelfs door aanhoudende plensbuien niet weg te wassen. Traag ben ik wel. Een naaktslak in een bejaardenhuis. Alle slijmslakken op een hoop onder één benauwd dak.

‘... toch?’

Het dwingende ‘toch’ vang ik nog net op. Wat ervoor beweerd of gevraagd is, laat ik langs me heen gaan. Het zijn toch allemaal kwesties die lang geleden speelden en niet opgerakeld hoeven te worden.

Mijn dochter buigt zich over mij heen en frummelt aan mijn gehoorapparaat. Ze gaat voor mij staan en beweegt haar lippen.

‘Zit je nu te mimen of zeg je wat?’ vraag ik verbeteren. Ze haalt het apparaat uit mijn oorschelp. Met een mesje friemelt ze aan de batterij. Als ze het maar niet molt. Dan ben ik echt in de aap gelogeed. Ik sta op het punt haar te vertellen dat ze er met haar fikken van af moet blijven als ze het toestel weer behendig in mijn oor schuift. Het geluid is terug. Gedempt en van kilometers ver alsof ik in een vliegtuig zit vlak boven de motoren. Zat ik er maar, nu zie ik alleen de uitwaaierende witte strepen in de blauwe lucht, lijnen die elkaar net niet raken. Veroorzaakten de vlieg-machines in de oorlog eigenlijk ook al van die strepen? Vreemd dat ik mij dat niet kan herinneren. Wellicht omdat ik toentertijd geen tijd had om naar de wolken te staren.

‘Wil je een kopje thee met een stukje appeltaart? Net gebakken, speciaal voor jou.’

Ik knik. Ben altijd bang dat als ik te veel spreek de batterij van mijn gehoorapparaat leegloopt.

Anne loopt de keuken in. Ik volg haar met mijn ene oog. Het andere moet ik toeknijpen, omdat de zon, die zich even schuilhield achter de grote boom, in volle hevigheid weer tevoorschijn komt. Door het felle licht in de tuin wordt de ruimte waarin Anne zich nu begeeft een aarde-donker hol. Zijzelf een silhouet.

Ik probeer mijn rolstoel wat te draaien, zodat ik minder last heb van het zonlicht. De wielen blijven steken tussen de steentjes. Ik klem mijn lippen op elkaar om het niet uit te schreeuwen in de machteloze woede die mij de laatste tijd voortdurend overvalt.

Ik en hulpeloos. Wie had dat ook maar kunnen vermoeden?

Er klinkt een parelende lach vanuit de keuken. Zo overdreven hard, dat ik het zelfs kan horen. Zou het gesprek over mij gaan? Wantrouwend ben ik altijd geweest. Toch ga ik haar niet vragen wie ze aan de telefoon had. Ze zou mij van al het wel en wee van haar vrienden op de hoogte willen stellen, namen noemen die mij niets zeggen, ervan uitgaand dat ik vol belangstelling zal luisteren. Nee, spaar me alsjeblieft de futiliteiten. Het liefst zou ik even weg willen dommelen en mij proberen te herinneren hoe het gezang van de vogels klonk in deze tuin van mijn dochter. Het voorgenoemen dutje wordt mij ruw ontnomen. Anne komt triomfantelijk op mij afgelopen. Een dienblad met een pot thee en appeltaart.

‘Kijk, lekker hè? Vers uit de oven!’ Ze schuift een tafeltje naast mijn rolstoel, snijdt de appeltaart aan en schenkt

de thee in een grote mok. Ik heb een hekel aan die grote bekers.

Waarom niet in een van die mooie porseleinen kopjes, die ze zich heeft toegeëigend toen ik moest verhuizen? Denkt ze soms dat mijn oude handen zoveel weelde niet meer kunnen dragen?

‘Lekker?’

Ik knik en kauw.

Ze klapt een tuinstoel uit en gaat naast mij zitten. Ze legt haar hand op mijn arm, streelt met haar duim over mijn gerimpelde, gelooide huid, bezaaid met ouderdomsvlekken en blauwrode plekken. Dun bloed, dunne huid, zeggen de verzorgsters in het tehuis. Ze vermelden er nooit bij dat hun hardhandige aanpak die bloeditstoringen alleen maar erger maken.

Als Anne nu maar niet gaat zeggen dat mijn huid wel wat olie kan gebruiken. Van de drieënnegentig keer dat ik mijn verjaardag heb gevierd, zijn er de laatste vijftwintig niet voorbijgegaan zonder flacons met een of ander duur smeersel. Ik kon het soms niet eens meer opbrengen om blij verrast te doen als ik door de feestelijke verpakking heen kon voelen dat er een pot crème in zat. Haalde dan voorzichtig het bovenste plakbandje los zodat ik dat alleen maar hoefde dicht te plakken als ik het cadeau zou geven aan eenjarige medebewoner of iemand van de verpleging. Op die manier raakte ik van een voorraad af die ik van z'n leven niet meer op zou kunnen smeren en het leverde bovendien nog oprecht verheugde reacties op.

Ik schrik van haar stem, die opeens van heel dichtbij klinkt. Alsof mijn gehoorapparaat op de luidspreker staat.

‘Wat was er dan met die ring?’

‘Welke ring, kind?’ Ik weet drommels goed over welke ring het gaat. Ik had er onderweg in de auto nooit over moeten beginnen. Het heeft haar aanleiding gegeven om uit te weiden over zaken die er niet meer toe doen.

Moeten die ouwe koeien per se uit de sloot gehaald worden?

‘Oh, die,’ hoor ik mezelf zuchten, ‘dat was er een met een nepsteen. Je vader had gezegd dat het een diamant was. De ring zat verpakt in een chic zwart doosje met een fluwelen binnenkant. Toen hij het me overhandigde gaf hij me de indruk dat hij er zijn halve salaris aan had gespendeerd. Ik durfde de ring alleen maar om te doen bij officiële gelegenheden en liet hem verder in het doosje liggen. Nadat pappa was overleden kwam ik erachter dat de zogenaamde diamant een gewoon rijensteentje was. Alles was net zo nep als nu mijn heupen en tanden,’ probeer ik met een grapje, hopend dat het gesprek hiermee een andere wending krijgt. Maar mijn dochter bijt zich als een terriër vast in haar prooi. Dat heeft ze altijd gedaan. Ik heb me wel eens afgevraagd waarom ik mij altijd zo aan haar kan ergeren en wij zo botsen terwijl we hetzelfde karakter hebben. Heb het nooit openlijk geventileerd want dan had ik ongetwijfeld te horen gekregen dat ik niet genoeg van mezelf houd of soortgelijke lariekoek.

‘Wat was er dan nog meer nep, mam?’

Ik wens in stilte dat er nu een vriendin van haar langs komt of mijn kleindochter met haar kinderen. Een hoop herrie weliswaar, maar alles beter dan mijn dochter, die haar kans schoon ziet om mij aan een grondig verhoor te

onderwerpen. Ik kan ook net doen of ik aan het dementen ben. Heb voorbeelden genoeg in het verpleeghuis. Zie met de dag de degeneratie toenemen in de holle ogen van mijn huiskamergenoten. Alleen al de manier waarop ze eten. Hun bord ostentatief opzij schuiven, omdat ze geen trek zeggen te hebben. Mij staan die maaltijden ook tegen, en dat heeft niet alleen te maken met het kwijlen en knoeien van de mensen met wie ik moet ontbijten, lunchen en dineren. Een gesprek kun je niet meer met ze aangaan. De dames – er zitten nog maar twee heren in onze huiskamer – hebben vermoedelijk alles al gezegd en als ze hun mond eens opendoen dan is het de eindeloze herhaling van een jeugdherinnering. Vorige week nog hebben ze een vrouw naar de gesloten afdeling gebracht die niet tot bedaren te brengen was. Goh, wat had die vrouw een uitgebreid scheldwoordenrepertoire. Het volle bord dat ze door de kamer smet was de druppel. Ik heb er zachtjes om zitten grinniken. Zij deed wat ik altijd wel eens had willen doen. Het doorbrak even de sleur waarin ik mijn dagen moet zien door te brengen. In de paar maanden die ik aan dat verpleeghuis ben overgeleverd, heb ik er al heel wat zien vertrekken naar de dementenafdeling. Eenzelfde aantal overigens naar de eeuwige jachtvelden.

Net doen of ik gek ben. Als ik haar maar kan afleiden.

‘Mevrouw Zwarte is aangerand.’

‘Ja hoor,’ schampert mijn dochter. ‘Maak dat de kat wijs. Die vrouw is zesentachtig! Wie zou haar nou willen aanderen?’

‘Toch is het zo. Een jongen met een taakstraf die de tuin moest onderhouden is bij haar naar binnen gelopen en

heeft haar hardhandig misbruikt. Ze zat onder het bloed en daarna heeft hij ook nog haar sieraden gestolen.'

Mijn dochter laat mijn hand los en ik zie de twijfel in haar ogen.

'Heb je weer last van blaasontsteking?' vraagt ze bezorgd.

'Wat heeft een blaasontsteking nou te maken met de aanranding van mevrouw Zwarte? *Ik* ben niet aangerand!'

'Je raakt altijd een beetje in de war, weet je wel, als je blaasontsteking hebt. Een maand geleden probeerde je mij er nog van te overtuigen dat je de hoofdrol in een film had en dat je daarmee honderd gulden had verdiend die een verzorgster van het huis van je gejat had.'

Wat pijnlijk dat ze mij daaraan herinnert. Moet ik Anne nu gaan uitleggen dat dit mij dan hoogstwaarschijnlijk en onbewust een ontsnapping heeft geboden uit die alledaagse, saaie werkelijkheid? Zelfs als ik mij er niets van kan herinneren betekent dit dat ik mijn tollende hoofd een paar dagen vakantie heb gegeven. Waardoor mijn gruwelijke nachtmerries geen kans hadden.

'Wat bloeien je rozen mooi. Je moet niet vergeten ze terug te snoeien hoor als ze zijn uitgebloeid.'

Ik heb meteen spijt van deze opmerking, die haar zal doen beseffen dat er met mijn geestelijke gesteldheid niets aan de hand is. En ja hoor, de keel wordt geschraapt. Over enkele seconden zullen de vragen op mij afgevuurd worden.

'Deze opvouwbare rolstoel zit niet zo lekker, ik krijg stijve billen. Zou een kussentje helpen, denk je?'

Ze staat zuchtend op, mij waarschijnlijk binnensmonds

vervloekend. Geef haar eens ongelijk.

Wij hebben van de kinderen eerlijkheid en openheid geëist om te voorkomen dat ze, net als wij, verstrikt zouden raken in hun eigen gesponnen web. Al de leugens, die ruim zestig jaar lang als kwaadaardige tumoren in mijn brein zijn meegegroeid kunnen er niet in een paar uurtjes op een zonnige middag in de tuin van mijn dochter uitgesneden worden. Daar heb je een anesthesist en wel drie chirurgen voor nodig. Een uren durende operatie met een geringe overlevingskans. De kwab met al die leugens zou direct na mijn overlijden ingevroren en in plakjes gesneden worden om het deeltje voor deeltje te ontrafelen. Wetenschappers zouden versted staan van het onderzoek. Er zouden symposia aan gewijd worden waar men tot de conclusie zou komen dat de kwab er op tijd uitgesneden dient te worden, omdat anders het risico bestaat dat het hoofd explodeert. De scheuren zitten al in mijn brein en er is weinig voor nodig om tot een uitbarsting te komen. Misschien moet ik mijn hersens wel ter beschikking stellen aan de wetenschap.

En dat alles omwille van de kinderen. Onze pijn hadden ze anders mee moeten torsen in hun jeugd, terwijl wij ze juist onbezorgde kinderjaren wilden geven. Ik kon niet anders dan zwijgen of de waarheid geweld aan doen. Waarvoor ik nu op mijn oude dag moet boeten. Hoe hebben Frits en ik kunnen denken dat de kinderen nooit vragen zouden hebben over hun grootouders, of andere familieleden van hun vaders kant?

Altijd gehoopt dat als je iets niet benoemde, het er ook niet zou zijn, wat jammerlijk is mislukt.

Wisten wij toen al dat hun instinct ons geheim rook? Dat wij ze daarmee hebben opgezadeld? Om ze te beschermen hebben wij ze onbewust vanaf hun vroegste jeugd gekleed in een vrolijk gekleurde lappendeken. Geen wonder dat de fantasie, bij alle vier, geregeld met ze op de loop gaat. Ik laat wel eens wat los, mondjesmaat, gedoseerd in ongelijke porties. Om mijn zoon kan ik niet heen. Die heeft het vermogen mij op luchtige toon wat uitspraken te ontlokken. Maar ook in die gesprekken laat ik het achterste van mijn tong niet zien. Je kunt nooit weten. In de voormalige Oostbloklanden was het schering en inslag dat kinderen hun ouders bespioneerden. Niet dat ik ze niet vertrouw, die kinderen van me, maar...

‘Probeer eens een beetje overeind te komen, mam, dan leg ik dit kussen onder je billen.’

Ik schrik op. Anne staat voor mij met een groot rood kussen. Ik was al weer vergeten dat ik haar erom gevraagd had. Ik zou haar eens een beetje tegemoet moeten komen. Maar mij ontbreekt het aan tact en vriendelijkheid vandaag. En niet alleen vandaag. Dit zure proces is al een tijdje aan de gang. In dat huis moet ik mij al forceren om mij niet het ongenoegen van het personeel op de hals te halen. En wat te denken van die medebewoners? Tegen die kwijlende hondenkoppen kon je maar beter aardig blijven, want voordat je het wist haalden ze met hun grote poten naar je uit.

Terwijl ik wat naar voren schuif en met moeite overeind kom, hantest mijn dochter met het kussen. Ik zie de spierballen in haar bovenarmen bewegen. Ik zou er trots op moeten zijn dat, uiteraard dankzij de levertraan die wij ze

in hun kinderjaren hebben toegediend, mijn dochter nog zo sterk is, maar ik voel een steek van jaloezie. Hingen mijn bovenarmen al slap toen ik haar leeftijd had? Geen idee. Toen ik zo oud was als zij nu, leefde ik in een shocktoestand. Heb ik mij ooit afgevraagd wat de dood van hun vader voor de kinderen heeft betekend? Ook dat onderwerp heb ik vermeden. Ik was bang de pijn met ze te delen. Nee, zij hebben mij niet zien huilen. Dat gebeurde in de stilte van de verlaten slaapkamer. Mijn gezicht in het kussen gedrukt opdat het geluid gesmoord werd. Anne heeft me een keer betrappt op rode ogen. Achttien was ze toen. Het apengatje van haar vader. Ik weet mijn rode ogen aan een verkoudheid. Ik had haar medelijden niet nodig. Laat staan haar zelfmedelijden. Van haar gezicht kon ik aflezen dat ze niet geloofde in de verkoudheid. Misschien had ik haar eerlijk moeten vertellen dat ik elke nacht lag te janken van de pijn. Het had haar de ruimte gegeven om ook eens haar hart te luchten. Ik was te beducht geweest voor haar theatrale relaas. Zij, Anne, zou zich haar vader toegeëigend hebben. Zij was dan in bittere tranen uitgebarsten en had geroepen dat pappa en zij elkaar pas *echt* begrepen hadden. Ze moest eens weten hoe goed haar vader en ik elkaar kenden. Als ik haar toen had moeten troosten zou mijn omhelzing halverwege bevroren zijn. Ik duldde haar niet naast me toen Frits begraven werd. Zij zou mij hebben aangestoken met haar gesnik terwijl ik mijn best deed om de ogen droog te houden. Voor de buitenwereld wilde ik de dappere jonge weduwe met vier kinderen zijn.

‘Jee mam, wat ben jij gezellig vandaag!’ De irritatie in de stem zou zomaar om kunnen slaan in woede. Ik moet

voorkomen dat ze in razernij ontsteekt. Dan zijn de rapen gaar. Ze zou mij zonder pardon in de auto hijsen. Vol gas over de snelweg naar Amsterdam rijden en mij voor de deur van het verpleeghuis afzetten. Ik moet er niet aan denken!

Ik kies toch maar liever voor een geurende pan mosselen vanavond, buiten aan de grote houten tafel, en een interessante discussie met haar echtgenoot. Bij hem kost het mij geen enkele moeite om mijn oren en geest scherp te houden.

Nee, ik wil niet naar het tehuis, met de gestoomde groenten en muffe oudjes.

‘Je hebt gelijk, kind. Ik ben een ouwe mopperkont maar al dat gevraag van jou brengt me in de war.’ Mijn gedweë toon is oprecht.

‘Ik beloof je dat ik je niet meer lastig zal vallen, nadat jij mij antwoord hebt gegeven op de vraag wat er nog meer nep was, behalve die diamanten ring. Daarna laat ik je met rust.’

Ze schenkt mij nog een kop thee in, waarna ze naast mij gaat zitten in de tuinstoel. Haar vingers glijden zacht strelend over mijn arm alsof ze hoopt dat door deze stuwende beweging mijn herinneringen naar boven zullen komen.

‘De naam van je vader, kind.’

Ik voel hoe haar duim het strelen staakt. Moet ik haar zeggen dat de duim die in mijn arm drukt, pijn doet en nog een blauwe plek zal veroorzaken? Ze blijft roerloos zitten.

‘Dat weet ik... sinds kort.’

Zou ze de alarmbel horen die nu door mijn hoofd klinkt? De paniek in mijn ogen zien?

Wat bedoelt ze met 'sinds kort'? Ik doe moeite mijn stem in bedwang te houden als ik haar antwoord.

'Nou, als je dat al wist, waarom vraag je het dan?'

'Omdat ik uit jouw eigen mond wil horen met welke klank je zijn naam uitsprak toen je hem net had leren kennen en waarom jullie het nodig hebben geacht zijn naam te veranderen. Daarom!' dendert ze door.

Wat is zij toch een opgewonden standje. Ze kijkt, blijkbaar geschrokken van haar eigen toon, van mij weg naar het tafeltje dat tussen ons in staat.

'Je hebt je thee nog niet eens opgedronken,' klinkt het zachtjes.

'Ja, dat komt door die grote mok, daar zit een hele plens in waardoor ik moet plassen en dat is op die lage wc-bril van jou geen pretje.'

Anne negeert mijn narrige opmerking. Ze schuift haar stoel zo dichtbij dat ik het gevoel heb dat ze bij mij op schoot zit.

'Zeg het maar,' fluistert ze, zoals ik alles op fluistertoon hoor. Misschien praat ze wel heel hard zodat de burens ons kunnen horen en wie garandeert mij dat die mensen betrouwbaar zijn.

'Ik weet het niet, kind. Sommige dingen kun je maar beter niet weten. Zo heeft je vader het gewild en dat moeten wij respecteren.'

'Lulkoek.'

Haar fel blauwgroene ogen schitteren bijna kwaadaardig. Zodra die ogen deze onverschrokken glans kregen moest je op je hoede zijn. Ze kon daar iedereen mee terroriseren.

‘Je hebt A gezegd, mam, dus nu ga je door.’ Ze blijft mij aankijken, de donkere pupil verwijdt zich. Haar neusvleugels trillen als die van een jachthond die zijn prooi gerooken heeft.

‘Je hebt je roeping als detective gemist, Anne, jij was altijd de fanatiekste bij de speurtochten die pappa in de zomervakantie voor jullie uitzette. Hij had zoveel voorpret als hij met een verdraaid handschrift teksten op vergeelde papiertjes zette. Grinnikend hield hij voor mij de nepjuwelen van een carnivalswinkel omhoog voordat hij ze in een houten sigarenkistje stopte... Ja van nepjuwelen had je vader veel verstand!’

De korte schaterlach van Anne moedigt mij aan om ontspannen door te vertellen.

‘Daarna in de schemering, als jullie in bed lagen, trok hij eropuit en hing de briefjes in de bomen van Duin en Kruidberg, het kistje begroef hij onder een beuk, spar of eik. Weet je dat nog, Anne?’

‘Ja, nou en of. Ik was altijd teleurgesteld als we een gewone boswandeling gingen maken en er geen briefjes in de bomen hingen. Soms betrap ik mezelf erop dat ik de takken van een grote boom afspeur om geen aanwijzing te missen. Ik zie dan zo weer pappa voor me die met het meest onschuldige gezicht van de wereld ons attendeerde op het eerste briefje dat op ooghoogte aan de tak van een boom bengelde.’

‘Ja kind, je vader wist als geen ander de spanning op te voeren. Die opgewonden gezichtjes als jullie probeerden de teksten te decoderen. Lotte, Chris en jij. Puck snapte er toen nog niets van, huppelde vrolijk, als een puppy, achter

jullie aan. Twee stappen naar rechts, drie naar links, kijk uit voor de roverhoofdman! Op het moment suprême dat het kistje werd opgegraven, liet pappa een van jullie op de uitkijk staan. Stel dat de rovers toch nog in de buurt waren!’

Ik had er nog aan toe willen voegen dat hij hen ervan bewust had willen maken dat achter elke boom het gevaar schuilt. Zonder over zijn eigen angsten te hoeven praten. Maar om hem te beschermen zie ik daarvan af. Misschien zat er niets achter en wilde hij ze gewoon uitputten, zodat het extreem hoge energiegehalte van alle vier aan het eind van de dag gereduceerd zou zijn tot nul.

‘Lieve mam, luister, er hangen nergens briefjes die ik kan decoderen. Ik mag dan in jouw ogen wel een speurneus zijn, er bestaat een reële kans dat ik de plank volledig misla.’

We zijn weer terug bij AF. In de korte pauze die tussen ons valt reikt ze mij de halfvolle mok aan.

‘Je moet veel drinken, mam.’

Gehoorzaam sla ik de lauwe inhoud naar binnen. Ze zet de lege beker zonder iets te zeggen terug op het tafeltje. Verwachtingsvol kijkt ze me aan. ‘Begrijp je wat ik net zei?’

‘Volledig, Anne. Het probleem is dat ik echt niet weet in hoeverre mijn herinneringen betrouwbaar zijn en ik niet weet waar te beginnen.’

Waar komt opeens die behoefte vandaan om mijn levensverhaal te horen?

Op de hoogste tak van de berkenboom ontwaar ik een verliefd duivenpaar, hun koppies dicht tegen elkaar. De dikke rode kater doet een vergeefse poging om in de stam

te klimmen. Hij verliest zijn evenwicht, komt met beide poten weer op de grond en loopt met opgeheven staart op mij af. Het zou mij niet verbazen als hij deze actie over een paar minuten tevergeefs herhaalt. Hoe zit dat eigenlijk met het geheugen van een poes? Dat van mij moet een hele lange weg afleggen om tot de basis te komen. De poes nestelt zich snorrend op mijn schoot. Terwijl mijn handen over zijn zachte rode vacht strijken, ga ik overstag. Wat kan het voor kwaad als ik Anne een veilig vooroorlogs verhaal voorschotel gelaardeerd met liefdesperikelen en jeugdzonden. Zolang ik mijn vingers maar niet hoeft te branden aan die stinkoorlog. Dan is zij gelukkig en ik van het gezeur af.

Op zo neutraal mogelijke toon steek ik van wal.

‘Je weet dat ik in het ziekenhuis werkte waar je vader apotheker was. Alle verpleegsters waren een beetje verliefd op hem en lieten geen kans onbenut om bij hem in de buurt te zijn. Maar hij vond mij de leukste. Toen zag ik er ook best goed uit, had mooiere benen dan ik nu heb.’

Ik wijs naar mijn dikke scheefgegroeide voeten. Mijn dochter glimlacht.

‘Ik had een behoorlijke bos haar – net zo dik als dat van jullie – dat ik in een knot moest dragen onder mijn verpleegsterskapje. Maar zodra ik vrij was, schudde ik het los en was ik, al zeg ik het zelf, best knap. Kun je je nauwelijks voorstellen, hè, als je de maan nu door mijn haren ziet schijnen?’ Met mijn rechterhand strijk ik over de uitgedunde bovenkant van mijn kruin. Ik voel de kaalheid onder mijn vingertoppen. Ik hoop van harte dat mijn dochters hun weelderige haardos tot het eind toe behouden.

‘Zoals je wel weet was je opa hoofd van de School met